BUVUSIŲ KALINIŲ INTEGRACIJOS Į DARBO RINKĄ PLĖTRA

(THE DEVELOPMENT OF EX-PRISONERS' INTEGRATION INTO THE LABOUR MARKET – DEPILM)

GRUNDTVIG MOKYMOSI PARTNERYSTĖS

DEPILM projekto santrauka

2012.

Atsakomybės apribojimas:

Ši publikacija – tai vienas iš projekto "The develop-ment of ex-prisoners' integration into the labour market DEPILM" („Buvusių kalinių integracijos į darbo rinką plėtra“) rezultatų, sukurtų projekto veiklų rėmuose. Projektas įgyvendintas pagal Mokymosi visą gyvenimą programą (Grundtvig mokymosi partnerystės), jį remia Europos Bendrija.
Projekto turinys nebūtinai atspindi Europos Bendrijos poziciją ir nenumato jokios papildomos Europos Bendrijos atsakomybės. Visi dokumentai, išvados ir nuomonės, išreikštos ir parašytos projekto partnerių, jokiais būdais negali buti tapatinamos su oficialia Europos Komisijos ar bet kurios kitos organizacijos nuomone.

Visa šiame dokumente esanti informacija bei duomenys buvo pateikti remiantis įvairiais šaltiniais ir gali keistis be išankstinio įspėjimo. Autoriai nesuteikia garantijų, susijusių su žemiau pateiktos informacijos ar duomenų turiniu, išsamumu ar išbaigtumu. Nors buvo dedamos visos pastangos, kad žemiau pateikta informacija būtų tiksli ir išsami, jos autoriai negali būti laikomi atsakingais už bet kokios rūšies žalą, patirtą naudojant ar pasikliaujant šiame dokumente pateiktais duomenimis.

"The development of ex-prisoners' integration into the labour market - DEPILM" („Buvusių kalinių integracijos į darbo rinką plėtra“) projekto partneriai. Visos autorių teisės saugomos © 2010-2012

Maloniai kviečiame naudotis šiame dokumente pateikta informacija nekomerciniais, asmeniniais ar švietimo tikslais.

Trumpa DEPILM projekto apžvalga

Šis dokumentas skirtas pateikti duomenis apie 2010-2012 m. m. DEPILM projekto ataskaitą, kurioje apžvelgiama kalinimo įstaigų, įdarbinimo ir kalėjimų socialinės reabilitacijos sektorių situacija. Apžvalgoje taip pat pateikiama informacija apie gerosios praktikos pavyzdžius, susijusius su kalinių ir įkalinimo įstaigas palikusių žmonių socialine reintegracija skirtingose Europos valstybėse.

Turinys:

1. Pratarmė
2. Įžanga
3. Kalinimo sistemos
4. Buvusiųjų nuteistųjų įdarbinimas
5. Gerosios praktikos pavyzdžiai

Daugiau informacijos rasite adresu: **http://www.sidmc.org/depilm**

1. Pratarmė

Projekto DEPILM[1] idėja išsivystė Vengrijos, Čekijos ir Lietuvos partnerių, atstovaujančių savo valstybių NVO sektorių ir besispecializuojančių žmonių, patiriančių socialinę atskirtį, integracijos srityje, bendrų diskusijų pagrindu. Vis dėlto lemiamą vaidmenį, sudariusį prielaidą gimti šiai iniciatyvai, suvaidino VšĮ „Socializacijos ir darbinio mokymo centras“ direktorės Danguolės Boguševičienės ir organizacijos „Fryshuset“ įkūrėjo Anders Carlberg susitikimas Švedijoje, kurio metu buvo pripažinta, jog DEPILM iniciatorių siekiai puikiai dera su „Fryshuset“ veiklos koncepcija.

Žemiau šiek tiek pacituosime Anders Carlberg knyga „Kartų atotrūkis – grėsmė demokratijai“:

„Kai priemiesčiuose dirbome su nusikalstamomis grupuotėmis – skustagalviais, neonaciais ir kitomis neformaliomis jaunimo grupėmis, vienu iš mūsų pagrindinių uždavinių buvo bendro „žaidimo lauko“, kuriame būtų galima visoms šalims susitikti diskusijai lygiomis teisėmis, paieška“. „Norime būti draugais, kad elgtumės su jaunimu taip pat pagarbiai kaip ir tarpusavyje“. „Siekdami būti suaugusiais, mes privalome suvokti, kas patys esame, ir kokį gyvenimiškos patirties bagažą turime, ir tik tuomet savo bendromis žiniomis sugebėsime palengvinti kito kelionę į girios tankmę“.

„Danų filosofas Soren Kierkegaard savo veikale “Till Eftertanke” („Už atlygį“) geriau nei bet kas kitas suformulavo pagrindinį reikalavimą, lemiantį kiekvieno virsmą suaugusiuoju”:

[1] The Development Of Ex-Prisoners' Integration Into The Labour Market - DEPILM Grundtvig Learning Partnership project of the EU LLP, project no. 2010-1-LT1-GRU06-02831 3

Jei aš trokštu padėti
kitam pasiekti jo užsibrėžtą tikslą,
pirmiausia privalau tą žmogų surasti,
ir vietą, kurioje jis yra,
ir pradėti tik ten.

Žmogus, kuris nesugeba to padaryti,
apgaudinėja save,
manydamas,
jog gali padėti kitiems.

Norėdamas padėti žmogui,
ir tai tiesa:
turiu žinoti daugiau nei jis,
bet visų svarbiausia –
privalau žinoti ir tai, ką žino jis.

Jei to atlikti negaliu,
nepadės ir tai,
jog galiu nuveikti už jį daugiau
ir turiu daugiau žinių.

Jei randu dingstį įrodinėti,
kiek daug galiu nuveikti,
tai tik dėl to,
jog iš tiesų tenoriu tuščiai pasipuikuoti
ir sukelti kitų susižavėjimą manimi,
o ne jam padėti.

Visas tikrasis paslaugumas
prasideda nuolankumu tam,
kuriam siekiu padėti.
Todėl privalau suvokti,
jog pagalba -
tai pasiryžimas tarnauti, o ne siekis valdyti.

Jei nesugebu to atlikti,
padėti kitam - man taip pat nepavyks.

„Spendimą dažnai randame tose vietose, kuriose glūdi ir patys sunkumai. Neatsitiktinai organizacijos „Fryshuset“ iniciatyvų „Exit“ bei „Easy Street“ iniciatoriams pavyko ten, kur suklupo Švedijos valdžios institucijos. Jų sėkmės paslaptis - tai sugebėjimas rasti nišą lyderystei tarp pačią problemą atstovaujančių asmenų.“

Citatos iš knygos: „Kartų atotrūkis – grėsmė demokratijai“, Anders Carlberg.

2. Įvadas

Sėkminga buvusių nuteistųjų integracija priklauso nuo visuomenės, šeimos, socialinės rūpybos ir kitų elementų, kuriuose darbo aspektas yra vienas iš svarbiausių.

Visuomenė ir valdžios struktūros į grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų adaptacijos problemą ilgą laiką kreipė pernelyg mažai dėmesio. Buvusių kalinių socialinės grupės suvokimas, kaip itin pažeidžiamos, kuriai reikalingas ypatingas dėmesys, priežiūra bei kontrolė, taip pat ir socializacija bei integracija į visuomenę, yra palyginti nauja koncepcija.

Šios brošiūros tikslas - pristatyti DEPILM projekto rezultatus, atkreipiant ypatingą dėmesį į paleistų iš įkalinimo įstaigų žmonių poreikius, siekiant sėkmingos šių asmenų integracijos į darbo rinką ir visuomenę.

Dėl sudėtingų gyvenimo sąlygų, finansinių problemų, polinkio į piktnaudžiavimą alkoholiu, narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis buvę nuteistieji paprastai turi žymiai daugiau psichikos ir sveikatos sutrikimų, lyginant su likusia visuomenės dalimi.

Skiriasi ne tik DEPILM projekte dalyvavusių ES šalių statistika, susijusi su nusikalstamumu ir kalinčiųjų skaičiumi, bet ir politinės sistemos bei įstatyminė bazė. Paliekantiesiems įkalinimo įstaigą dažnai trūksta elementarių žinių, patirties bei finansinių resursų, kad galėtų susirasti darbą ir gyvenamąją vietą. Dėl to jie rizikuoja per trumpą laikotarpį pakartotinai atsidurti nusikalstamoje aplinkoje, tuo neigiamai veikdami likusią visuomenės dalį.

Nors kalinimo įstaigos yra atsakingos už nuteistųjų reintegraciją bausmės atlikimo laikotarpiu, tačiau šiam pasibaigus, iššūkis perduodamas kitoms visuomenės grupėms: politikos formuotojams, darbdaviams, profesinėms sąjungoms, savanoriško sektoriaus organizacijoms, taip pat ir privatiems visuomenės nariams, kurie atlieka aktyvų vaidmenį buvusių nuteistųjų integracijos procese.

Palikdamas įkalinimo įstaigą – paprastai be galimybės įsidarbinti, dažnai įsiskolinęs, be nuolatinės gyvenamos vietos, tinkamo išsilavinimo, nutrūkusiais ryšiais su artimaisiais – žmogus dėl objektyvių ir subjektyvių priežasčių tampa našta visuo-

menei. Tokių asmenų adaptacija yra viena pagrindinių jų integracijos sąlygų. Sėkmingą adaptaciją lemia daugybė tarpusavyje susijusių aplinkybių, įskaitant žiniasklaidos, visuomenės, valstybinių institucijų, nevyriausybinių organizacijų bendras pastangas. Adaptacijos tikslas numato, jog asmuo, kuris jau atliko bausmę, teoriškai turėtų grįžti į visuomenę, turėdamas tą patį statusą, kurį jis ar ji turėjo iki nuosprendžio.

Su kalėjimo aplinka susidūrę žmonės dažnai susilaukia pasmerkimo, aplinkiniams sukelia neigiamas emocijas ar net pasibjaurėjimą. Dažnai buvusius nuteistuosius išduoda tam tikri išoriniai požymiai: tatuiruotės, fizinė išvaizda, apranga ir specifinė elgsena, pavyzdžiui, kalba ar pomėgiai.

Socialinė palikusiųjų įkalinimo vietas atskirtis yra nevienodas pilietinių teisių (įskaitant ekonomines, socialines bei kultūrines) pasiskirstymas tarp visuomenės narių. Valstybės politikos tikslas turėtų būti - tinkamai įgyvendinti, administruoti ir prižiūrėti pilietinių teisių taikymą visuomenėje.

Daugumos kalėjimų veikla yra paremta pažeidėjų kontrolės ir priežiūros principu. Toks tvarkos modelis, lyginant su įprastinėmis visuomenės normomis, nuteistajam potencialiai gresia klaidinga socialine orientacija, marginalizacija ir kitomis rimtomis pasekmėmis. Todėl akivaizdu, jog situacijai gerinti būtinos kompleksinės sinergetinės priemonės, užduotis padalijant kelių profesijų ekspertams ir pasikliaujant harmoningu įkalinimo įstaigose dirbančio personalo, pedagogų ir psichologų, kitų pedagogų, įvairių organizacijų, socialinių darbuotojų, mentorių bei įdarbinimo konsultantų bendradarbiavimu.

DEPILM projekto partnerių susitikimas Fryshuset jaunimo centre. Švedija, Stokholmas 2011-10-13.

3. Kalinimo sistemos

Baudžiamoji teisėtvarka Europos šalyse turi nemažai skirtumų, dėl to derėtų atsargiai jas tiesiogiai lyginti. Sistema, kurios pagalba būtų galima daryti vienas ar kitas lyginamąsias įžvalgas, kol kas nėra sukurta.

Remiantis Eurostato informacija, statistiniai nusikalstamumo duomenys atspindi Europos Sąjungos teisinių sistemų įvairovę, skirtingą nusikaltimų apskaitos praktiką, ataskaitų teikimo dažnumą bei daugybę kitų procesų. Kaip vieną iš ES šalių narių pastangų suderinti ir bendrai vystyti nusikalstamumo prevencijos bei baudžiamosios teisėtvarkos sistemas, galima įvardinti susitarimą harmonizuoti tam tikras sąvokas, susijusias su nusikalstamų veikų apibrėžimais ir sankcijomis.

Be to, nacionaliniu lygiu priimtų sprendimų abipusis pripažinimas turėtų tapti kertiniu teisminio bendradarbiavimo akmeniu, sprendžiant baudžiamąsias bylas, taikant praktines priemones, sukurtas tarptautiniam bendradarbiavimui palengvinti.

Lietuva

Už institucinės veiklos finansavimą ir priežiūrą Lietuvoje atsakingas Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžios institucijos.

Šios institucijos įgaliotos padėti asmenims integruotis į socialinį gyvenimą ir pagal savo kompetenciją teikti socialinę paramą esamiems kaliniams. Po išleidimo iš kalėjimo atsakomybė yra perduodama savivaldybėms, kurios dėl specializuotos struktūrinės paramos sistemos nebuvimo, deja, negali visiškai įvykdyti šios pareigos.

Paprastai socialinė pagalba teikiama vienkartinėmis išmokomis, taip sprendžiant tik trumpalaikes iš įkalinimo vietų paleistų asmenų problemas. Ilgalaikė pagalba (nakvynės ir būsto paslaugos, labdaros valgyklos ir pan.) neteikiama.

Įdarbinimo paslaugų (subsidijuojamų darbo vietų, viešųjų darbų ir pan.) galimybės yra ribojamos teritorinių darbo biržų. Socialinės reintegracijos veiklą atlieka nemažas skaičius nevyriausybinių organizacijų.

Čekijos Respublika

Pagrindiniai teisės aktai nustato tokią Čekijos Respublikos pataisos ir reabilitacijos sistemos struktūrą:

1. Teisingumo ministerijos Kalėjimų tarnyba atsakinga už laisvės atėmimo vietų veiklos vykdymą, kalinių eskortą, nuteistųjų užimtumo, švietimo ir persikvalifikavimo sistemos vystymą.
2. Probacijos ir mediacijos paslaugas teikiančių įstaigų veikla specializuota darbui su iš įkalinimo vietų paleistais asmenimis (visų pirma tais, kuriems taikomas lygtinis paleidimas) ir nuolatinės rūpybos teikimui, bendradarbiaujant su socialinių paslaugų teikėjais ir įdarbinimo paslaugas teikiančiomis organizacijomis.
3. Socialiniai darbuotojai teikia pagalbą tiems žmonėms (jauniems nusikaltėliams, buvusiems kaliniams), kurie patiria socialinę atskirti arba bendravimo darbinėje aplinkoje sunkumų. Kritiniais gyvenimo momentais socialinis darbuotojas minėtiems asmenims dažnai atstoja autoritetą, advokatą ar paprasčiausią draugą.
4. Įdarbinimo tarnyba yra valstybinė agentūra, kuri užsiima darbo rinkos stebėsena, situacijos vertinimu bei imasi priemonių, siekdama patenkinti darbo rinkos poreikius. Tarnyba bendradarbiauja su vietos bei regioninės valdžios institucijomis, draudimo įstaigomis, sveikatos priežiūros institucijomis, darbdaviais ir kitomis užimtumo sferoje veikiančiomis šalimis.

Sistemą papildo NVO, savanoriai ir kitos į pilietinės visuomenės sąvoką įeinančios struktūros ar asmenys, kurių pagalba padeda užkirsti kelią tokioms grėsmėms, kaip įkalinimo įstaigų perpildymas ar milžiniški buvusių kalinių finansiniai įsiskolinimai.

Kipras

Kipro kalėjimo veikloje taikomos Europos kalinimo taisyklės bei Europos Tarybos patvirtinti standartai.

Kalėjime yra trys skyriai:

1. Kalėjimas, kuriame taikomos griežtesnės saugumo priemonės.
2. Atviras kalėjimas, kuris apima platesnę ir ne taip griežtai kontroliuojamą teritoriją, kur sulaikytieji gali gyventi, dirbti ir laisvai judėti.
3. Orientavimo ir užimtumo centras, teikiantis paslaugas tam tikroms nuteistųjų grupėms, kurių nariams dienos metu leidžiama dirbti laisvėje.

Atviro kalėjimo bei Orientavimo ir užimtumo centro tikslas – vykdyti nuteistųjų socialinę reabilitaciją ir palengvinti šių asmenų grįžimą į visuomenę.

Kiekvienas kalinys turi teisę dalyvauti įvairiose darbo, fizinės veiklos, profesinio mokymo, švietimo, kūrybinio laisvalaikio ir kt. programose.

Visiems kaliniams suteikiama proga dirbti, kiek tai įmanoma, atsižvelgiant į jų pasirinktą darbo pobūdį. Šiam tikslui kalėjime įrengtos puikiai aprūpintos dirbtuvės, kuriose įstaigos darbuotojų prižiūrimi nuteistieji yra skatinami gerinti savo profesinį pasirengimą dirbdami virėjais, siuvėjais, staliais, elektrikais, knygrišiais, kirpėjais, sodininkais, mechanikais. Nuteistiesiems taip pat suteikiama proga išmokti ūkininko amato kalėjimo ūkyje.

Vengrija

Pagal teisinius apibrėžimus, Vengrijos kalėjimų tarnyba yra ginkluota teisėsaugos įstaiga, kuri vykdo laisvės atėmimo nuosprendžius ir priemones bei baudžiamojo proceso vykdymo priemones, taip pat vykdo baudžiamąjį persekiojimą asmenims, vengiantiems mokėti baudas. Vidaus reikalų ministras yra atsakingas už Kalėjimų tarnybos veiklą bei kalinių įdarbinimą tarnybos valdomose akcinėse bendrovėse.

Pagal galiojančias teisės normas, bendras įkalintųjų skaičius viršija numatytąjį vietų skaičių, dėl to kalinimo įstaigos laikomos perpildytomis (šiuo metu 139 proc.).

Kalėjimų tarnybos personalui keliami šie pagrindiniai uždaviniai:

• kalėjimuose palaikyti tvarką ir saugumą;

• su nuteistaisiais elgtis humaniškai;

• nuteistiesiems suteikti asmeninio tobulėjimo galimybių, mažinti recidyvizmo apraiškas;

• užtikrinti įstatymų laikymąsi nuteistųjų atžvilgiu visą kalinimo laikotarpį.

Švedija

Teisingumo ministerija yra atsakinga už kalėjimų vykdomą politiką Švedijoje, tačiau ji neturi įgaliojimų centralizuotai arba regioniniu lygmeniu kištis į kasdieninį kalėjimų ir probacijos tarnybų darbą. Šis darbas yra tiesioginė kalėjimų ir probacijos tarnybų atsakomybė.

Kalėjimai suskirstyti pagal saugumo klasifikaciją nuo A iki F. Klasifikavimo sistema paremta visų kalinčiųjų rizikos vertinimu. A klasės kalėjimai yra pritaikyti darbui su didžiausią riziką keliančiais nuteistaisiais. F klasės kalėjimuose (dar vadinamuose atviraisiais) saugumo lygis yra labai žemas.

Dabartinis Švedijos kalėjimų valdymo įstatymas nurodo, jog laisvės atėmimo bausme siekiama skatinti įkalintojo prisitaikymą prie bendruomenės, kartu neutralizuojant ir žalingą paties laisvės atėmimo poveikį.

Kaip vienas pagrindinių sėkmingos nuteisto asmens reabilitacijos veiksnių, įvardijamas nuolatinis kontaktas su išoriniu pasauliu. Nuteistųjų lankymas vyksta be pareigūnų priežiūros. Kaliniams reguliariai suteikiamos trumpalaikės atostogos už įkalinimo įstaigos ribų. Praktiškai visose kalinimo įstaigose veikia vienokios ar kitokios mokymo įstaigos. Nuteistieji gali įgyti pagrindinį bei vidurinį mokyklinį išsilavinimą, o taip pat studijuoti universitete pagal nuotolinio mokymosi programas.

Visi nuteistieji įpareigoti dalyvauti numatytose programose. Programų sąrašą sudaro: įprastiniai darbai ir ruoša; švietimas; specializuotos reabilitacijos ar gydymo programos; galimybė darbo valandomis palikti įkalinimo įstaigą, siekiant sutvarkyti akademinius ar įsidarbinimo klausimus; vidaus tarnyba (pareigos virtuvėje; statybos ir priežiūros darbai, darbinis mokymas).

4. Buvusių nuteistųjų įdarbinimas

Užimtumas – vienas iš aktualiausių buvusių nuteistųjų socialinės integracijos klausimų. Dauguma į laisvę išeinančių žmonių yra darbingo amžiaus, tačiau praradę profesinius įgūdžius ir darbo gebėjimus, taip pat galimybę orientuotis darbo rinkoje.

Užimtumo programos atneša naudos tik tiems nuteistiesiems, kurie priima sąmoningą sprendimą susilaikyti nuo tolimesnio dalyvavimo nusikalstamoje veikloje ir turi pakankamai motyvacijos užbaigti savo nusikalstamą karjerą.

Buvusių kalinių integracija į darbo rinką gali prasidėti dar laisvės atėmimo vietose, taikant profesinio orientavimo, rengimo bei specialias įdarbinimo programas, o toliau tęsiama atlikus bausmę praktinio užimtumo pavidalu.

Įdarbinimo ir darbo vietos klausimai

Tyrimai ir apklausos atskleidžia pasitikėjimo trūkumą bei neigiamas stereotipines nuostatas iš laisvės atėmimo vietų grįžtančiųjų atžvilgiu. Toliau išvardinti atviri argumentai, skirti šiai visuomenės grupei reabilituoti:

1. Daugelis asmenų puikiai sugeba įgyti aukštus profesinius gebėjimus ir yra labai motyvuoti.
2. Kalėjimų reabilitacijos programų dalyviai atitinka darbo rinkos keliamus reikalavimus, šios programos padeda ugdyti socializacijos įgūdžius, teigiamai įtakoja elgsenos pokyčius.
3. Potencialiai neigiamą klientų bei įmonės darbuotojų reakciją į laisvės atėmimo bausmę atlikusio žmogaus įdarbinimą galima įtakoti darbuotojų atrankos metu, įtraukiant kolegas į vertinimo procesą, taikant rizikos mažinimo veiksnius.
4. Siekdamas komandos pasitikėjimo ir atvirumo, darbdavys gali atskleisti darbuotojo teistumo faktą kitiems darbuotojams. Kita vertus, toks sprendimas gali sukelti nereikalingą įtampą kolektyve. Skirtingais atvejais abu sprendimai gali būti teisingi, svarbiausia laikytis skaidrių sprendimų, gero darbinio klimato formavimo ir demokratiško vadovavimo principų.
5. Priimdamos į darbą buvusį nuteistąjį, įmonės turėtų vadovautis standartiniais darbuotojų atrankos principais ir laikytis standartinių procedūrų. Darbuotojų atranka turėtų vykti atsižvelgiant į tai, jog visiems kandidatams privalo būti užtikrintos vienodos galimybės.

6. Vadovybė turėtų dėti pastangas, kad palengvintų buvusio nuteistojo greitą aklimatizaciją kolektyve. Viena iš galimybių tai padaryti yra mentoriaus skyrimas, kuris atliktų įkalinimo įstaigą palikusiojo atstovo ir globėjo vaidmenį, taip pat galėtų perteikti įmonėje puoselėjamas vertybes.

Mokymasis darbo vietoje

Lavinimas ir mokymasis visą gyvenimą Europos šalyse suvokiamas kaip prielaidą tranzityvumui sukuriantis procesas, ypatingai tiems asmenims, kurie susiduria su sunkumais siekdami išsilavinimo, profesinio švietimo ir mokymo.

Profesinio švietimo ir mokymo programos yra parengtos atsižvelgiant į darbo rinkos pasiūlos ir paklausos perspektyvas ir paprastai yra labai susijusios su didelio intensyvumo įdarbinimo paslaugų teikimu. Tuo pat metu atliekama asmens stebėsena, kuri padeda laiku identifikuoti ir padėti spręsti problemas, galinčias pabloginti esamą buvusio nuteistojo padėtį.

Laisvės atėmimo vietą palikusių asmenų profesinis rengimas laisvės atėmimo vietose yra sudėtingas uždavinys, kurio sprendimas privalo būti patikėtas atitinkamą kvalifikaciją (pageidautinos ir pedagogo kompetencijos) turinčiam personalui.

Grupinis mokymas gali padėti sutaupyti laiko ir organizacinių išteklių, tačiau toks mokymo būdas turi keletą svarbių trūkumų, galinčių ženkliai sumažinti dalyvių motyvaciją ir bendrą gautų žinių kokybę. Kita vertus, buvusių nuteistųjų integracijos į darbo rinką procese gerus rezultatus užtikrintų tinkamai struktūrizuotos mentorystės programos. Mentorystės priemonių įdiegimas JAV, Jungtinėje Karalystėje ir Vengrijoje padėjo sumažinti nesugebėjusiųjų užbaigti socialinės reabilitacijos programos. Buvo pastebėta, jog įsidarbinti sugebėjo maždaug 60 proc. mentorystės programos dalyvių.

Visi mokymo metodai (grupinis, individualus ir savarankiškas) yra veiksmingi tik tuo atveju, kai juose dalyvaujantieji nestokoja motyvacijos. Žmonių, atlikusių bausmę laisvės atėmimo vietose ir siekiančių grįžti į darbo rinką, mokymui rekomenduojamas grupinių ir individualių mokymų derinys. Grupiniai mokymai labiau tinka vienu metu priimant didesnį skaičių darbuotojų. Grupinis mokymo metodas taip pat gali būti derinamas su socialinių įgūdžių vystymu.

Partnerių surinktos medžiagos pristatymas susitikime Larnakoje, Kipre.

5. Gerosios praktikos pavyzdžiai

Kol kas nėra jokių socialinės pagalbos ar integracijos į darbo rinką modelių, kuriais būtų galima pasiekti visus prieinamus resursus, reikalingus nuolat iškylantiems iššūkiams spręsti. Ši našta gula ant nevyriausybinių ir kitų socialiniame sektoriuje veikiančių organizacijų pečių.

Lietuvos NVO veikla

Lietuvoje iš naujo integruotis į visuomenę, ginti savo teises, dalyvauti mokymosi veiklose bei kelti savo kvalifikaciją buvusius nuteistuosius skatina vyskupija Cartas, evangelikų liuteronų parapijos "Sandora" nariai, krikščioniški labdaros fondai „Samarija“, „Laikas“ ir kitos organizacijos.

Čekijos Respublikos NVO bei projektai

Nuteistųjų parengimą paleidimui bei pagalbos laisvėje organizavimą Čekijos Respublikoje pagal teisės aktus vykdo Čekijos valstybinės institucijos, priklausančios valstybinei kalinimo sistemai, išoriniai subjektai – darbo biržos, socialiniai darbuotojai, NVO sektorius, bažnyčia.

Organizacijų sąrašas:

a) Probacijos ir mediacijos teisingumo asociacija remia konstruktyvų konfliktų sprendimą bendruomenių viduje, kaip vieną nusikaltimų prevencijos ir kontrolės priemonių.

b) Čekijos Helsinkio komitetas stebi įstatymų leidėjus, kurių veikla susijusi su žmogaus ir pilietinėmis teisėmis.

c) Nevyriausybinė organizacija (psichologinės paramos centras) „Bridges“, turi „Darbo klubą“, kuriame lankosi ieškantys darbo buvę kaliniai ir gali nemokamai pasinaudoti biuro įranga.

d) „Česká katolická Charita“ (Caritas), teikia sveikatos ir socialines paslaugas.

e) Diakone teikia socialinių, sveikatos, švietimo ir bažnytines paslaugas.

f) „Armada spásy“ („Išganymo armija“), teikia pagalbą benamiams, garbaus amžiaus, ligotiems bei patiriantiems socialinę atskirtį asmenims.

g) „Už branou“ („Už vartų“), teikia profesionalią pagalbą paleistiesiems iš įkalinimo įstaigų, kaliniams, jų artimiesiems, padeda spręsti sudėtingas socialines situacijas.

h) Užimtumo rėmimo centras.

i) St Charles Borromeo Gailestingumo seserų kongregacija, veikianti kaip atviras kalėjimas vienuolyne - slaugytojų padedamos kalinčios moterys padeda ligotiems ir senyvo amžiaus žmonėms bei vykdo kitą su tuo susijusią veiklą.

j) „Kitas šansas, Ostrava“ – vykdo buvusių nuteistųjų, benamių bei psichiatrijos įstaigas paliekančių žmonių socialinę integraciją ir resocializaciją.

<u>Švedija</u>

Veiksmingiausios iniciatyvos Švedijoje:

a) „EXIT“ – tai visoje Švedijoje veikianti organizacija, padedanti asmenims palikti rasistines grupuotes, konsultuojanti su minėtosioms grupuotėms priklausančiais asmenimis savo darbo aplinkoje (mokyklose, socialines paslaugas teikiančiose organizacijose, policijos pajėgose ir pan.) susiduriančius specialistus. Ši organizacija taip pat rengia kursus bei vykdo švietėjišką veiklą, pritaikytą pedagogams, socialinėms tarnyboms, teisėsaugos struktūrų pareigūnams ir kt. šiame sektoriuje veikiančių organizacijų specialistams.
b) "Fryshuset" fondo pagrindinė vizija, pagrįsta įsitikinimu, jog padrąsinimas, pasitikėjimas, atsakomybė ir supratingumas yra būtini, siekiant sudaryti sąlygas jauniems žmonėms tobulinti savo įgimtus sugebėjimus ir atrasti savo kelią į visuomenę.

Susitikimo Prahoje, Čekijos Respublikoje metu, projekto partneriai turėjo unikalią galimybę aplankyti St Charles Borromeo senelių namus, kuriuose dalį personalo sudaro laisvės atėmimo bausmėmis nuteistos moterys.

Vengrija

Vengrijoje egzistuoja keletas buvusių kalinių reintegracijos į visuomenę ir darbo rinką srityje dirbančių organizacijų. Keletas gerosios praktikos pavyzdžių:

a) Projektas "Toolbox" - vadovas darbdaviams, kurie sutinka priimti darbuotojus su specialiais poreikiais, pvz. buvusius kalinius.
b) Projektas "Parkų sodininkystės mokymai“ „Állampuszta“ laisvės atėmimo įstaigoje.
c) "CHANGING PROGRAME - projektas, skirtas pagerinti jaunimo reintegracijos į visuomenę ir darbo rinką galimybes.
d) „RETEXTIL“ – tai projektas susijęs su buitinių ir pramoninių tekstilės gaminių perdirbimu, populiarinantis atliekų perdirbimą bei asmenų ir jų grupių bendradarbiavimą.
e) “Host Village Tarnabod“ – atliekų surinkimo bendrovė, kuri suteikia ilgalaikį apgyvendinimą benamiams ir jų šeimoms, siekdama jų integracijos į visuomenę. Projektą vykdo vengrų Maltos ordino pagalbos tarnyba, kuri teikia būsto, užimtumo ir socialines paslaugas.

Kipras

Geriausiai buvusių nuteistųjų reintegraciją atspindinčios veiklos pavyzdžiai:
a) Teisingumo ministerijos „Išleistųjų iš įkalinimo įstaigų integracijos ir reabilitacijos vadovas“.
b)Kalėjimų departamentas: vadovai kalinčiųjų šeimoms „Ryšių palaikymas“ („Keeping Contact“), „Pasirengimas išėjimui į laisvę“ („Preparation For Release“) ir „Pokalbis su vaikais“ („Talking With Children“).
c) Socialinės rūpybos departamento padalinys teikia paramą bei konsultacijas smurto šeimoje aukoms.
NVO sektorius viešina smurto šeimoje problemą visuomenėje, vadovauja prieglaudų smurto aukoms tinklui (pvz.: Asociacija prieš smurtą šeimoje, APANEMI - informacijos ir paramos centras moterims ir PIK – Kipro lygybės tyrimų centras).

“Retextil yra kalba, kurios pagalba mes galime sužinoti apie mus supančio gyvojo pasaulio tvarką.” – vienas iš geriausių praktinių pavyzdžių Vengrijoje: Retextil įstaiga nuolat įdarbina ypatingų poreikių turinčius asmenis iš socialinę atskirtį patiriančių visuomenės grupių.

Detalesnės informacijos galima rasti DEPILM projekto 2010-2012 m. m. ataskaitoje internete: **http://www.sidmc.org/depilm**